

Kerkvaders

Getuigen van het geloof en Christelijk leven in de eerste eeuwen.

*De apologeet
Athenagoras van Athene (133-190)*

Athenagoras.

Inhoudsopgave.

- leven en werk
- zijn twee werken
 - ▶ *Smeekschrift*
 - ▶ *Verhandeling over de opstanding*

Athenagoras.

Leven en werk

- Athenagoras leefde van ca 133-190. Hij was een inwoner van Athene en filosoof.
- twee werken zijn bekend:
 - ▶ *Smeekschrift voor de Christenen* en *Verhandeling over de opstanding*.
 - ▶ slechts éénmaal vinden wij een citaat bij Methodius van Olympus (ca. 300 n. Chr.).
 - ▶ de enige andere is in een uittreksel van een verloren Christelijke geschiedenis van Philippus van Side (ca. 430)
- in 914 liet bisschop Arethas van Cappadocië de werken overschrijven en corrigeren
 - ▶ dit is de enige bron (Bibliothèque Nationale te Parijs).

Athenagoras.

Leven en werk

- Hij zou de filosofenschool in Athene en Alexandrië bezocht hebben en zich pas later naderhand tot het christendom hebben bekeerd.
- zijn *Smeekschrift* is van rond 177 en opgedragen aan twee keizers Marcus Aurelius en zijn zoon Commodus.
- opmerkelijk talrijk zijn
 - de citaten uit de profane Griekse geschriften, zowel dichters als filosofen,
 - en gegevens ontleend aan de mythologie.

Athenagoras.

Leven en werk

- hij gebruikt in zijn werk aan de Stoïcijn Marcus Aurelius ook Stoïcijnse motieven:
 - ▶ de harmonie in de kosmos, waardoor de Schepper zich manifesteert
 - ▶ de harmonie van het menselijk lichaam
 - ▶ de waarde van het leven volgens de natuur

- Athenagoras is sterk filosofisch.
 - ▶ Hij beroept zich niet alleen op de openbaring,
 - ▶ maar poogt telkens ook verstandelijke argumenten voor zijn standpunten aan te voeren.

- Athenagoras is
 - ▶ geen apostel zoals Justinus,
 - ▶ geen polemist zoals Tatianus
 - ▶ eerder een filosoof/professor die onderricht geeft en vrij droog, zonder poespas, zijn redenering opzet

Athenagoras.

Athenagoras' Smeekschrift

■ Inleiding (1-3).

- ▶ De Christenen zijn de enigen geen godsdienstvrijheid kennen. Alleen bij de Christenen wordt de naam op zichzelf als een misdaad beschouwd.
- ▶ Maar, zegt Athenagoras, uitsluitend op grond van zijn daden mag men iemand veroordelen.
- ▶ De beschuldigingen die het volk tegen de Christenen inbrengt zijn die van atheïsme, Thyesteïsche maaltijden en Oedipeïsche incest.
- ▶ Deze probeert hij te weerleggen.

Athenagoras.

Athenagoras' Smeekschrift

- 1. H 4-30. Weerlegging van de aanklacht van atheïsme.
 - ▶ a. Hoofdstukken 4-12. De christenen geloven in één God.
 - Heidense dichters en filosofen die dit ook doen worden hier niet van beschuldigd, zoals Euripides en Sophocles, de Pythagoreeërs, Plato, Aristoteles en de Stoïcijnen; en dat, terwijl ze maar zwakke bewijzen konden leveren, terwijl de christenen zich op goddelijke lering konden beroepen: de profeten, die door de Heilige Geest geïnspireerd waren.
 - Athenagoras stelt dat het godsbegrip van de christenen zuiverder is dan dat van de Griekse denkers.
 - Hij gaat in op de leer van de drieëenheid en engelen.
 - Hij wijst op de naastenliefde van de christenen, die zelfs hun vijanden beminnen.
 - Het is net hun geloof in God en aan een hiernamaals dat hen tot deze beoefening van de deugden brengt.

Athenagoras.

Smeekschrift

- ▶ b. Hoofdstukken 13-30. De Christenen verwerpen het polytheïsme van de heidenen en offeren niet aan heidense goden.
 - Ook aanbidden ze de kosmos niet die een schepsel Gods is.
 - De namen en beelden van goden zijn menselijke verzinsels, en bovendien zijn deze goden zelf ook vergankelijk.
 - De gedaanten en daden van die goden wekken evenzeer afkeer op.
 - Ook het vergoddelijken van de natuurelementen verduistert het zicht op de Schepper.

- ▶ Als het lijkt dat afgodsbeelden wonderen kunnen bewerken, dan is dat het werk van demonen. Vgl. de demonenleer van Thales en Plato.
 - Hij geeft een uiteenzetting van de christelijke visie op de geestelijke machten: de goede en de gevallen engelen.
 - Demonen zijn de oorzaak van begeerten, waardoor Gods orde in de wereld verstoord wordt. Vanuit de godenbeelden, waar ze de mensen naar toe lokken, oefenen ze hun activiteiten uit en zo weten ze de mensen met minder inzicht te verstrikken.

Athenagoras.

Smeekschrift

- 2. Hoofdstuk 31-36. Weerlegging van de twee andere aanklachten (Thyesteïsche maaltijden en Oedipeïsche incest).
 - ▶ Thyestes, zoon van Pelops, broer van Atreus.
 - ▶ Tantalus en Plisthenes, de zonen van Thyestes worden gedood door Atreus, die hun vlees voorzet aan hun vader.

- Alleen door haat zijn zulke ernstige beschuldigingen geïnspireerd. Maar de christenen mogen vanwege hun reine levenswandel van God het eeuwig leven verwachten.
 - ▶ Wat de heidenen bij hun eigen goden blijkbaar waarderen, zoals promiscuïteit, verwijten ze de christenen, wier leer hen zelfs verbiedt een zonde in gedachten te begaan.

Athenagoras.

Smeekschrift

- Christenen zijn monogaam, het huwelijk dient volgens hen voor het voortbrengen van kinderen en de maagdelijkheid staat bij hen in hoog aanzien.
- Wat men de Christenen verwijt, doen de heidenen juist zelf.
 - ▶ De Christenen doden niemand; integendeel, ze vermijden zelfs het bezoeken van de gladiatoren- en dierengevechten.
 - ▶ Alleen al het geloof aan de opstanding zal de christenen ervan weerhouden mensenvlees te eten.
- De epiloog.
 - ▶ doet een beroep op de heersers, om naar het verweer van de Christenen, die toch voor hun overheden tot God bidden, te luisteren en hun rust te gunnen.

Athenagoras.

Verhandeling over de opstanding

- Een *Verhandeling over de opstanding* werd beloofd in h. 36 van het *Smeekschrift*.
 - ▶ deze is waarschijnlijk kort erna (178-179) geschreven.
 - ▶ het werk wekt de indruk de neerslag te zijn van een mondelinge les.

Athenagoras.

Verhandeling over de opstanding

- Twee delen:

- ▶ (1-10) de weerlegging van de argumenten tegen de opstanding en
- ▶ (11-25) het bewijs voor de opstanding.

Athenagoras.

Verhandeling over de opstanding

- Het eerste deel is m.n. een aantonen van het feit dat de opstanding niet integenspraak is met Gods kennis, macht en rechtvaardigheid.
- Het tweede deel benadrukt m.n. de eenheid van de mens, die lichaam en ziel is en over het feit dat de hele mens (lichaam en ziel) deelheeft in zijn daden, maar ook in de beloning of straf ervoor. God schiep immers mensen en geen zielen.

Athenagoras

Verhandeling over de opstanding

- Het belang van dit traktaat is zeker ook dat het aantoont dat het mogelijk is om een typisch Christelijke geloofswaarheid, i.c. de opstanding uit de doden, te verantwoorden met redelijke/filosofische argumenten.
- Hij sluit zich *niet aan bij de Platoonse opvatting* van een onsterfelijke ziel net zomin als Justinus en Tatianus.
 - ▶ hier heeft het Christendom een duidelijk andere en eigen visie.

Athenagoras

Smeekschrift voor de Christenen (1)

10 Wij (= de Christenen) zijn dus niet goddeloos. Dat wij één God belijden, die ongeschapen is, eeuwig, onzichtbaar, niet aan passies onderhevig, niet te bevatten, niet te begrenzen, die alleen door de geest en de rede verstaan wordt, die in onbeschrijflijke schoonheid, geest en macht gehuld is, door wie het heelal geschapen, geordend is en wordt samengehouden door middel van Zijn Woord, dat heb ik reeds in voldoende mate aangetoond. Wij erkennen ook een Zoon van God. En laat men niet menen dat het belachelijk is dat God een Zoon heeft. Want niet zoals uw dichters, die in hun mythen goden laten zien die volstrekt niet beter zijn dan de mensen, hebben wij ons gedachten gevormd over God de Vader of over de Zoon. Maar de Zoon van God is de Logos van de Vader in ideaalbeeld en werkingsmacht. Want met het oog op Hem en door middel van Hem werd alles geschapen; de Vader en de Zoon zijn immers één. Omdat de Zoon in de Vader is en de Vader in de Zoon door de eenheid en de macht van de Geest, is de Zoon van God inzicht en Logos van de Vader.

Athenagoras

Smeekschrift voor de Christenen (2)

Mocht vanwege de overmaat van uw inzicht bij u het verlangen opkomen na te gaan wat Zoon betekent, dan zal ik dit in het kort uiteenzetten. Hij is de eerste geboorte van de Vader, niet als werd Hij geschapen -want God, de eeuwige geest, had vanaf het begin zelf de Logos in zich; Hij is van eeuwigheid geheel van de rede vervuld - maar omdat Hij uit de Vader voortkomt: Hij zou ideaalbeeld en vormende kracht zijn voor al het stoffelijke, dat als vormeloze natuur en nutteloze aarde voorhanden was, waarbij het zwaardere met het lichtere vermengd was. Met de Logos is ook de profetische geest in harmonie: “Want de Heer”, zegt hij, “heeft Mij geschapen als beginsel van Zijn wegen voor het tot stand brengen van Zijn werken.” Inderdaad, wij zeggen dat de Heilige Geest zelf, die werkt door hen die profetische uitspraken doen, uitstroomt uit God, van Hem uitgaat en weer tot Hem terugkeert als een zonnestraal.

Athenagoras

Smeekschrift voor de Christenen (3)

Wie zou dus niet in verlegenheid raken als hij zou vernemen dat zij goddeloos genoemd worden die een God de Vader, een God de Zoon en een Heilige Geest vereren en die zowel hun macht in de eenheid als hun onderscheid in rang aantonen? En het aandeel van de theologie beperkt zich daar niet toe, maar wij nemen ook het bestaan aan van een menigte engelen en dienende geesten, aan wie de schepper en demiurg van de wereld, God, door het van Hem uitgaande Woord taken toegewezen heeft: Hij heeft verordend dat ze zich zouden inzetten voor de elementen (de hemellichamen), de hemelen, de kosmos en al wat zich daarin bevindt en hun schone ordening.

Einde